

בקנין הגוף לכן הותרה להם יפת תואר שבסבבם קונה בקנין הגוף. בני גזח שקנין הגוף שלהם בא רק מתוך קנין פירות, מכיון שקונה לפירות מתוך זה בא להם קנין הגוף וזה י"ל רק באדמה שכבשו אבל עבד ושפחה שמהני כבושם בתחילה לקנות לקנין פירות אי אפשר להם אח"כ לקנותם לקנין הגוף שהעבד והשפחה קדמו וזכו בגופם לפני כן. לכן לא הותרה להם יפת תואר.

ובראה לומר שרק לפי שיטת התוס' הוא דאמרי' שכבוש מלחמה קונה לבני נח לקנין פירות, אבל לפי שיטת רש"י צ"ל שכבוש ובני נח לא מהני כלל לקנות ולכן פרש"י שהשבאי קנהו בקנין חזקה, ומ"מ מהני כבוש בני נח להוציאה מיד העם הנכבש וה"ל אדמת הפקר ומהני בקנין דנעלו והרחיצו העבד לאדונו, וכן יועיל קנין החזקה לקנות את אדמתם ע"י בעל פריץ וגדר.

הרב שאול ישראלי

ירושלים

בענין העברת שתילים לענין ערלה

שאלה. שתילים המוצאים מהמשתלה כשיש מסביב לשרשיהם גוש שיש בו כדי לחיות. שבכ"ג נחשבות שנות ערלה משעת נטיעתם הראשונה. אולם מועברים למקומם הקבוע במשאית שקרקעיתם והפגותיה במתכת, שמסתבר שגם לענין אילנות נטיעה בעציץ של מתכת אין בו גדר של עציץ נקוב, מה דין השתילים, לחייבם למנות בהם שנות ערלה מחדש, מאחר שנטיעתם הראשונה כאילו הופסקה ע"י העברתם זו.

דבר זה כבר תועלה על שולחן מלכים. במיוחד דן בזה בארוסה הגרש"ן אועהבך (כרם ציון השלם, אוצר פרי הילולים עמ' מז"ן—מ"ח). ונביא מדברין וגדון בהם בע"ה;

א. איתא בתוספתא ערלה ג': נורעו בעציץ שאינו נקוב נשבר וחזר ונורעו בעציץ נקוב אם יכול לחיות חייב ואם לאו פטור. וכיצד הוא יודע אם יכול לחיות אם לאו חופר לו גומא בקרקע ונוטעו בה אם יכול לחיות חייב ואם לאו פטור.

והגר"א בביאוריו לתוספ' מגיה התוספ' וגורס: בתר וחזר ונטעו בעציץ נקוב — "חייב". ובסיפא הופך הגירסא: אם יכול לחיות פטור ואם לא חייב.

והדייק מזה הגרש"ן הנ"ל דחוינו דס"ל להגר"א דהמעביר מעציץ שאי"נ נקוב חייב בערלה גם כשהיה יכול לחיות מעפר העציץ שאי"נ "דאל"כ. מה

דחקו להוסיף מילת חייב ולפרש שהסיפא הוא ענין אחר והלא אפשר לפרש כפשוטו שהוא סיום הדברים לחלק בין יכול לחיות לאינו יכול וכו'.

ומוסיף בזה שמהאור"י שהביא הברייתא, והיא כפי שהיא לפנינו. ומזה מדייק: ודאי שהאור"י מפרש שהחילוק בין יכול לחיות או לא קאי ארישא דעציין שבשבר. ומסיק לפ"ז: ונמצא דאשכחנא שפיר פתרא לספיא דידן דתליא באשלי רברבי ע"כ.

ב. והנה ראשית נעיר שגם אי ניהב ליה שיש כאן מחלוקת בגירסא ובהלכה, אין זה אלא בגוונא דהתוספ' שמעיקרא היתה הנטיעה בעציץ שאינו נקוב. שלפי האור"י יש בזה דין של שורש פטור פוטר. ולא כן לפי הגר"א. אך הן השאלה שדן בה היא אם ההעברה ממקום נטיעה מעליתא, והיא בגוש שיכולה לחיות הימנו, אם העברה זו שהיא לשעה מועטת ועל דעת לחזור ולשותלה מחדש עם גושה במקום אחר, אם העברה זו ושנעשתה לפי שעה זו בעציץ שאינו נקוב אם זה נחשב הפסקה. וזו שאלה אחרת היא. שיתכן שגם לפי הגר"א אין בכה"ג משום גדר נטיעה חדשה עליה. ומאידך אפ"ל שגם לפי האור"י כיון שראשית גידולה היה במקום שדין נטיעה עליו והרי הוא שורש החייב בערלה, העברתו לעציץ שאי"נ אינה פוטרתו כיון שהוא כאילו ממשיך נטיעתו הקודמת. ואח"כ כשחל עליו תורת נטיעה מחודשת יתחייב במנין שנות ערלה מחדש.

ג. אך בעצם לא הבנתי מה יש לראות באור"י שהוא בניגוד להגר"א, אמנם מועתקת בו הברייתא כגירסא שהיא לפני תיקון הגר"א. אך הן יתכן שגירסת הגר"א, שכפי שמביא שם היא גם בכת"י ערפוט היא הנכונה, והושמטה באור"י ע"י המעתיק שהיתה לפניו הגירסא בתוספ', וחשב לתומו שהיא הנכונה ומחך המילה חייב כדי להתאים הגירסאות.

והרי גם הגר"ש"ז מוכרח לומר שעכ"פ הגירסא מוטעת ויש להפוך במקום חייב פטור ולהיפך, אם כן לא נפלאת היא לומר שגם בזה שגה המעתיק, ודימה שהגירסא שלפנינו בתוספ' היא הנכונה.

ולגופו של דבר נראה שגירסת הגר"א היא הבררית. ולא מסברא בעלמא תיקנה הגר"א כי מגוף הענין (וזה נוסף כמובן על הגירסא שבכת"י ע), שהרי אם זה מתייחס לרישא אין הדבר מובן כלל, שהרי המדובר כשכבר העביר לעציץ נקוב, והבדיקה שצריך כאילו לעשותה היא לדעת אם בהיותה עוד שעציץ אינו נקוב, היתה יכולה לחיות הימנו, א"כ מה תתן לו הבדיקה בגומא, הרי מעתה העציץ הוא נקוב ויכולה לינוק גם מהקרקע שתחתיו ומה זה יוכיח לנו על מה שהיתה יכולה להיות קודם בהיות העציץ לא נקוב.

ואם אמנם ראיתי בתוספ' "חזון יחזקאל" שפירש ענין הגומא שיעשה גומא ויתלה בה העציץ כעין שפיתת הקדירה, באופן שתהא תלויה באויר דאו אינו יונקת מהקרקע והרי הוא כאילו לא נקב. ודבר חכמה אמר. והדברים נאים

למי שאמרם, כי עי"ו מוסבר ענין הגומא, שביאורו סתום. (ויהא מזה סייעתא שדרד האויר אין יניקת שרשים, ונדון מזה להלן בע"ה). אך אכתי אינו מובן, שהרי האילן כבר עברו עליו שנות ערלה כדמשמע פשטות הדין, או עכ"פ חלק מהשנים א"כ הרי כבר נוכחנו שיכול לחיות, כי עו בדא שחי עד עכשיו. ומאחר שכל עיקר הפטור מערלה הוא מפני שהיה עליו תורת שורש פטור, הרי ודאי שגיל כל שנלקט במקומו וחל עליו תורת נטוע בפטור ול"ש בזה שנות ערלה, כיון שלגביו אין לשנות ערלה שום משמעות שהרי הוא נטיעה פטורה. א"כ לשם מה צריך בדיקה, עצם חייתו וקיומו בעציץ הקודם הרי מוכיח שיכול היה לחיות אילולא גושבר העציץ.

לזאת מוכרחה הגירסא של הגר"א שהסיפא היא מילתא חדתא והולכת לפרש המשנה בדין אילן שנעקר, כיצד להוכיח שהיה יכול לחיות מגושו, וההוכחה היא כנ"ל, ב"חזון יחזקאל", שטרם שחזור ונטוע אותו במקומו החדש הרי הוא בודקו ע"י שתולתו באויר הגומא ואז בכה"ג אינו יונק שהאויר מפסיק. ואם יכול להתקיים בכה"ג הדבר מוכיח עליו ויכול שוב לנטועו באדמה.

שור"ר בכרם ציון הנ"ל תשובה מהגאון רא"ז מלצר זצ"ל באותו ענין, ומפרש הא דבורקים באילן שנעקר אם יכול לחיות ע"י שחופר גומא, שאין התוספתא מפרשת כמה זמן יהא שם לצורך הבדיקה, שבעצם אין זה תלוי בזמן כלל, אלא שע"י ששמים אותו בגומא ומסביבו אין עפר אם הוא ממשיך לחיות ואינו נוכל הרי מכאן הוכחה שיש סביב שרשיו עפר מספיק בכדי שיתקיים לפי גדלו הנוכחי.

והביא עוד התוספתא כפי שהיא לפנינו, היינו שהסיפא מתיחסת לעציץ שאי"ב שנשבר והעבירו לעצ"ב, וכי בזה דבדיקת התוספ' מועילה גם בעציץ שאי"ב, דכיון דחזינו שמגרש זה יכול לחיות ואף דמקודם לא הי' השיב כנטוע בארץ ועכשו הוא נטוע בארץ מ"מ לא נתחדש עליו חייב ערלה, דכיון דעכ"פ אין עכשו תחלת נטיעתו, והוא כבר נטוע במקום פטור ליכא חיוב ערלה, דאין דין ערלה אלא בתחלת נטיעה ולא היכא שכבר נטוע. ולכן סברה התוספתא דגם בזה לא בעינן ג' שנים אם האילן כמו שהוא יכול לחיות בלי קרקע, אף דכשיגדל יצטרך קרקע זה לא איכפת לו, דעכ"פ אין כאן נטיעה מחדש, והתורה לא חייבה אלא אי איכא ונטעתם, ע"כ.

הנה פשיטא לי' כפי הגירסא שלפנינו, ולא כפי שתקנה הגר"א, כן מפרש הא דגומא, שהוא רק בזה שאין עפר סביבות הגוש, ושני הדברים מוקשים, אם האילן עם הגוש עומד בתוך הגומא הרי זה בגדר עציץ נקוב ממש ועדיף מיניה שמקושר ישירות עם הקרקע, וא"כ איך יבחן, הרי יתכן שהוא יונק מהקרקע שמתחתיו, כמו כל עצ"ב שדינו כקרקע מה"ט שיונק דרך הנקב, ומה יועילנו לבדיקה זו, מה שמסביבו מקום פנוי כל עוד שמתחתיו עומד על הקרקע ויכול לינוק משם. וע"כ ברור שיש להוסיף שהבדיקה היא עפ"מ"כ חזון"י הנ"ל

ש ת ו ל ת אותו בגומא, ובוהו נוקטת התוספתא דאין יניקה לאילן רק מגושו
הוא חי.

אך מה שרוצה לפרש באופן זה גם התוספתא לפי הגירסא שלפנינו, בלי
תיקון הגר"א, אינו מובן כלל מה צריך בדיקה, הרי כבר בדוק ועומד הוא
שהרי חי הוא האילן בתוך העציץ שאי"נ עד שנשבר, ובפרט, כפי שמפרש שאין
הדבר תלוי כלל בזמן, אלא משרואים שאינו נובל, אי"כ הרי כבר ראינו זאת
עד שנשבר העציץ ובדיקה זו בתוך העציץ הנקוב לא תוסיף כלל (אם לא
תגרא, לדעה שיש יניקה גם דרן האוויר).

והנה לפי גירסא ופירושו זה של הגר"א ז"ל והגרשו"א הללו הן יש עצה
פשוטה לפטור כל השתילים מערלה. וזה ע"י שייטעו אותם דוקא בעציץ שאינו
נקוב, ועי"נ נפטרים מערלה כל ועיקר, וממי ההתלבטות הזאת שאנו מתלבטים בה.

אכן, ברור כנ"ל, שגירסת הגר"א היא העיקר שהסיפא מילתא אחריתי היא
ולפרש מה שנאמר במשנתנו הוא, ואילו ברישא גרסינן — חייב, והיינו כי אותם
ימים שהי' נטוע בעציץ שאי"נ כמאן דליתנייהו דמו כשמחברים לעצ"נ דהשתא
הוא החל שם נטיעה עלה.

וכ"נ מתשי' הרשב"א (ח"ג סי' רכ"ה) שאחר שכי' להכריע בענין אילן
שהועבר עם הגוש דנראה לן שבאופן שיכולים לחיות קצת (ימים) מספיק,
הביא מהתוספ' הנ"ל שבדוקים ע"י גומא שזה כאלו בסתירה לדבריו, ואי איתא
שהמדובר כאן על ענין אחר של עציץ שאי"נ שהועבר, גם איתמא דצריך בדיקה
ע"י גומא מנ"ל דה"ה לענין עציץ שנעקר עם גושו, הרי אין הכרח שבחוד
מחתא מחתינו, ולא תבתיך כלל דשם המדובר בענין אחר. מזה נראה שמתיחס
למש"כ במשנה.

ומכיון שברור שהסיפא לא מתייחסת לרישא מוכרח לגרוס ברישא מהי
ההלכה בנידון. ואישר הגר"א הגירסא שבכתי"ע כיון שהגירסא שלפנינו היא
ודאי משובשת. וגם מסברא נוטה שקודם כשהי' שאי"נ הפטור הוא מפני שאין ע"ז
תורת נטיעה (שאל"כ למה לא תחויב בערלה) וכיון שכן הרי עתה תופכת
לנטיעה וממילא יש למנות משעה זו שנות ערלה. אכן, כאמור, אין הדברים
פותרים את שאלתנו, כי הספק דקמן הוא אם הפסקת הקשר עם הקרקע לפי
שעה, כשהגוש שבו השתיל נטוע מספיק לו כדי לחיות ואין הוצאתו ממקומו
הקודם מורגש בו כלל, ואחר זמן קצר ישוב להיות שתול כבתחילה, אם הפסקה
זו גורמת להחשיבו נטיעה חדשה או לא. דלזת אין שום הוכחה מהנידון של
התוספתא, כנ"ל.

ד. הנה לענין שבת כל כה"ג שיש הפסקה לפי שעה נראה שהיא מחלוקת
הראשונים. בסוגיא דשבת (פ"א, ב) אר"ל צרור שעלו בו עשבים מותר לקנח בו,
וכו', וכו'. אמר אבבי פרפיסא הואיל ואתא לידן נימא בה מילתא. היה מונח
ע"ג קרקע והניחו ע"ג יתידות חייב משום תולש. היה מונח ע"ג יתידות והניחו

ע"ג קרקע חייב משום נוטע. ופירש"י דצ"ל דהאי חייב הוא רק מדרבנן דאל"ה איך יתכן שהיה ר"ל מתיר לקנח בו. והסכימו התוס' לזה. והוסיפו עוד שצ"ל שסוגיא זו שנראה ממנה שגם באויר אין היניקה נפסקת ללא סברה לדיחויא דרבא בגיטין ו. והיינו דהתם דחה רבא השואת עציץ ושע"ג יתידות לחיוב במעשרות ושביעית לעפר הבא בספינה. דאויר יתכן דחוי הפסק. ורצונם לומר כנראה, דאעפ"י דהתם דבא קאמר לה ותכא אביי הוא דאמר להא מילתא. (אך הן זה בהסתמכות על דברי ר"ל). דאין זה אלא בגדר דיחוי ואילו הכא לקושטא דמילתא קאמרינן.

והנה הא דר"ל שלוקח הצרור לקנח פשוט שמיד וורקו חזרה. ואילו הא דעציץ ששם אותו ע"ג יתידות הוא כפי הנראה להניחו שם לקבע. ובפרט ממה דקשי"ל לתוס' מהא דגיטין שהמדובר שצומח דרך קבע בעציץ ע"ג היתדות, משמע דלא מחלקי בין ארעי לקבע דהיינו דס"ל דאי יש דין תולש על מי ששם ע"ג יתידות, גם בהא דקנחו יש בו משום איסור וחיוב מה"ת. ומה הכרחו שגם בקבע אין משום הפסקת היניקה. ואין בזה אלא משום לתא דאיסורא דרבנן. שזעמו ששיטה זו ס"ל דלענין שבת גם הפסקה קלה שול היניקה תורת מלאכת תולש עלה. ואעפ"י שבצמח עצמו עוד לא מורגש שום דבר להפסקת צמיחתו.

ה. אכן נראה דשיטה זו, גם לענין שבת לאו דכו"ע היא. והנה הרמב"ם (פ"ח הל' שבת ה"ד) כתב: גבשושית של עפר שעלו בה עשבים והגביהה מעל הארץ והניחה ע"ג יתידות חייב משום תולש וכו', הרי דלא ס"ל כרש"י שהוא רק מדרבנן. ולכאורה תקשי עליו מהא דר"ל (עיי"ש בהה"מ שנגע בזה ופירושו דחוק). ואם אמנם הרמב"ם לא הביא להא דר"ל להלכה, מ"מ א"א לומר דזה משום דס"ל דהא דאביי סותרת הלכה זו של ר"ל, שהרי לשונו של אביי "הואיל ואתא לידן נימא ביה מילתא" מוכח בהדיא שאינו בא לחלוק אלא להוסיף, ואפ"ל שכלל הרמב"ם הלכה זו במש"כ (פ' כ"א ה"ב) דאסור ליפנות בשדה גיר מצד גזירה שמא ישוה גומות. וזה לפ"מ שדחו שם בסוגיא ההו"א שהאיסור הוא מצד שמא יקנה בצרור שעלו בו ועשבים שבאמת אין איסור קינות, וזה אליבא דר"ל. וצ"ל דס"ל כהא דהביא באו"ז בשם הריב"א (הל' שבת ס"ו ב'). דהא דמותר לקנח בצרור שיש בו עשבים הוא באמת מפני שמיד מחזירו לאדמה. והיינו דהא דעציץ מחייב באמת משום תולש כי מעבירו דרך קבע על גבי היתדות.

אכן הדבר עדיין צריך בירור ונביא לזה הקטע מהאו"ז ז"ל. האו"ז ה' שבת ס"ו ב'ו שהביא מה שפירש"י דהאי חייב שנאמר לגבי פרפיסא הוא רק מדרבנן וכי ע"ז: ואינו נראה להיב"א — הכא סתם קתני חייב (שמשמעו מה"ת). ומה שהקשה דאי חייב ממש לצורך היכי שרו רבנן איסור סקילה — לא דמי האי לצרור שעלו בו עשבים שמותר לקנח בו, שכיון שהוא מחזירו לקרקע למקום גדולתו לא תולש הוא, ואע"ג דהתולש דבר שהוא מחובר אפילו תחזירו

חייב היינו היכא שהי' מחובר גמור, וכשמחזירו לשם נוטע לכתחלה הוא, אבל זה אינו מחובר גמור, כשהוא מגביהו אינו תולש גמור, א"כ קובעו במקום אחר, שמיעט את יניקתו, כך פי' ריב"א.

ואינו יודע אם ריב"א רוצה לומר שגם גבי פרפיסא, אם החזירה ע"ג קרקע — פטור. ולא מסתבר. אלא ר"ל דפרפיסא שע"ג קרקע מחובר הוא טפי. ואפי' החזירו, כבר נתחייב משום תולש. אבל עשבים שבצרוור לא מחברי טפי, הלכך לא הוי תולש גמור א"כ לא החזירם, ע"כ.

והנה מה שכי' "דלא מסתבר", היינו משום דסתמא קתני דחייב, ולא הותנה בד"א שהניחם שם בקביעות, ואילו אם החזירם למה שהי' לפני כן פטור.

אכן חילוקו שבשעבים שבצרוור לא מחברי טפי, ושלא כמו בפרפיסא אינו מובן, שהרי בפשטו בצרוור הם מרשרשים כדאמרינן שהתולש מעשבים האלה חייב, ומאידך, אין הפרפיסא מושרש יותר, שהרי הוא מושרש בעפר שבפרפיסא, א"כ מה הבדל בין זה לזה, וצ"ע לכאורה.

ונראה שזה מתקשר למה שמביא להלן מהערוך בביאור הפרפיסא:

כשזורעים אותו עושים לו מקום כמו כן או כמו שוליים שיושב עליו (שעור) שיניח עליו ע"ג קרקע ואפשר שהוא משרש שם ומתחבר בקרקע, ובזמן שמניחו ע"ג יתידות הרי הוא מעבירו ממקום שמחובר שמתחייב משום תולש וכו' עכ"ל. משמע דהאי פרפיסא טפי מתחבר.

הנה זהו בדיוק מה שאמר קודם בחילוק שבין צרוור לפרפיסא שבפרפיסא "מתחבר טפי". ברור איפוא שכוונתו לחילוק זה של הערוך. ועצם חילוק זה לדבריו בענין פרפיסא נראה שכוונתו שלפי מה שמכניסים את העציץ במקום שיושב עליו זה עשוי (ואף מכוון) להשתרש באדמה ממש. וע"כ אעפ"י שעדיין לא השתרש דרך הנקב של הפרפיסא באדמה, כיון שעומד לכך, הרי"ו כבר כמחובר לקרקע ממש, ואילו הצרוור שעלו בו עשבים, אין מטבע העשבים ששרשיהם קצרים להשתרש דרך הצרוור באדמה, ע"כ אינו נחשב מחובר ממש לאדמה.

אולם ברמב"ם אי אפשר לפרש כן שהרי הביא הא דפרפיסא באותו לשון ממש כמו בענין צרוור. דו"ל: "גבשושית של עפר שעלו בה עשבים ולא הזכיר מפרפיסא רק לשון הדומה לצרוור "גבשושית של עפר", (ואולי בכונה שינה הלשון שלא לפרש כהערוך). היינו שאינו מדגיש ואינו רואה שום הבדל בין הא דצרוור להא דפרפיסא, וא"כ תישאר עליו הקושיא שהתקשה בו רש"י.

ונראה שהתבדל הוא באופי שבפרפיסא כשעומד ע"ג קרקע ומעבירו ע"ג יתידות, כיון שדרך הוא להעמיד ע"ג יתידות בקבע וכן רגילות הוא דרך קבע על הקרקע, ע"כ העברה מזה לזה נושאת אופי של קבע, וע"כ גם אם יחזיר למקומו הראשון, פעולה ראשונה לא הי' אופי של ארעי, ויתכן אפילו שאם הי' במחשבתו להחזירו מיד, אין המחשבה מוציאה מידי מעשה. ולא כן בצרוור

שמגביהו לצורך קנינות, והוא בידו כשמגביהו, משמעות פעולה זו היא ארעית ומכוונת לחזרה, ע"כ אין בזה משום תולש, כי מצד עצם הזמן הקצר שמגביה ודאי אין הפסק היניקה, ומאחר שאין הפעולה נושאת אופי של קבע מצד עצמה, אין ע"ז דין תולש.

זהו ודאי כוונת הרמב"ם. ונ' שווה גם כוונת הריב"א, ולק"מ מה שהוקשה לו לאו"ד בדבריו. דאמנם כן הוא, שבפרפיסא גם אם יחזירנו מהיתדות לא יתקן מאומה, כי לא יעקר את הפעולה הראשונה, רק יוסיף מלאכה — מלאכת נוטע על מלאכתו הקודמת.

[וזה כיוצא במה שחילק במנ"ח בין השורה זרעים במים, שאין החיוב אלא א"כ הצמיחו, אבל אם נתנם לזמן קצר אי"ב משום חיוב, ואעפ"י שהזרע חייב כנ"ל בעצם השמנת הגרעינים באדמה, והסביר שם החילוק בין זה לזה: בוריעה, אסרה תורה שהי' אב, ובמשכן היו זרעים כדרך כל העולם ע"כ אין שייך לומר הזרע במים הו"ל תולדה כי אין דמיון כלל ליקרא זרע. דלש"ר כלל במים, א"כ על הזריעה בעצמה במים אי"ח כלל, ואם זרע במים וכו' או שלקחה תיכף מן המים ודאי פטור, דל"ש תולדת זרע כלל כי מה ענין מים לאדמה, ואינו דומה האב לתולדה כלל, אבל השורה במים עד שצמח חייב על הצמיחה והצמיחה הו"ל שפיר תולדת צמיחה בדבר הגדל מן הארץ דשם צומח וכאן נמי צומח הו"ל דמיון א"כ בשורה במים אי"ח עד שצמח וכו']

ויוצא דלשיטה זו של הרמב"ם והריב"א יש באמת גם לענין שבת חילוק בין עציץ שמנתקו דרך קבע לבין שמגביה לפי שעה ומיד מחזירו.

ויש להביא סיעתא לשיטה זו מהאי תוספתא שהובאה לעיל שהבדיקה אם יכול להיות צריכה להתפרש כנ"ל עפ"י החזון יחזקאל, שדרך אויר אין יניקה, וזה תואם את דחית רבא בגיטין שהביאו התוס' וכנ"ל. דלפ"ו המעביר עציץ מע"ג קרקע לעל גבי יתדות חייב מה"ת, כיון שווהי העברה לדרך קבע. והא דר"ל שאני דקניוחו מוכיח עליו שאינו אלא לפי שעה.

ו. אך יותר נראה דגם שיטה זו דרש"י ותוס' לא אמרו דניתוק לפי שעה, כשם שחיבור העציץ לשעה קלה יש בזה משום תולש ונוטע רק לענין שבת. וזה כפי שמצינו דענין מלאכת זרע, שעצם שימת הזרעים באדמה אעפ"י שאינם משתרשים אלא לאחר זמן מ"מ מיד מיחייב משום זרע, ואפילו חזר ולקטם. ויתירה מזו העלה תמנ"ח דגם אם נתנם מעיקרא ע"מ לחזור וללקטם מיד מ"מ מלאכת הזריעה כבר נגמרה. ואילו לגבי הזרעים עצמם, טרם שגשגו תורת תלוש עליהם ואין הדיון על החזרה ללקטם אלא משום מוקצה (פירש"י שם). כן הדבר לענין תולש דאולינן בתר הפעולה שאם לא תיעשה פעולה אחרת לבטל זאת תפסק היניקה, שם תולש עלה.

ולא כן הדבר לענין קדושת שביעית ומעשרות וכן לערלה. כי בשבת הדיון הוא באשר לעושה המלאכה וזו כל שנעשתה ע"י האדם העושה פעולה מוגמרת מצד עצמה, יש ע"ז שם מלאכה וחיוב מלאכה ולא כן בכל אידך הנ"ל,

שהדיון הוא לגבי החפצא שבה נעשית הפעולה. וע"כ כל עוד שבה לא ניכרת ההשפעה של הפעולה, אין זה פועל שינוי במצב. דהרי כנ"ל גם לענין תורעים לפני השרשה תורת תלוש עליהם, ואילו לגבי האדם התורעם חייב כבר משום זורע.

ושתי ראיות לדבר: א' מהא דאילן שנעקר והסלע עמו, שטפו נהר והסלע עמו אם יכול להיות פטור. והרי כשישטפו נהר כולל גם כשצף על המים עד שהגיע למקום חדש. והלכה זו היא אליבא דכו"ע וגם לר' יהודא דמצריך שתהא הספינה גוששת דוקא כדי לחייב במעשרות ושביעית ובפרט דלהלכה נקטינן כר"י דלא נחלקו בזה כלל אלא בא לפרש, וכדהובא לעיל מהמב"ם. וקשה דאמאי פטר בכה"ג הא היתה הפסקת היניקה לפי שעה. והרי זה כעציץ ששמו ע"ג יתדות, וגריע מיניה דהוי בזה כספינה שעשויה לברוח.

וכן יש ראיה נוספת מספינה עצמה דאם היא גוששת גם לר' יהודא דינה כמחברת. ותקשי כיון דיש בה זמנים שאינה גוששת (שהרי פשוט דאינה כל הזמן משתפשת בקרקע המים, וכלשון הירושלמי בהא דר"י "ספינה עולה ויורדת"). וא"כ תקשי אם איתא דבזמן שאינה גוששת דינה כעקורה איך נאמר בזה דחייבת במעשרות, ומינה דיכול להפריש ממנה על מקום אחר וכן ממק"א עליה. והרי יש בגידולים שבספינה חולין וטבל מעורבין זה בזה. וע"כ צ"ל כיון שאין הפסקת היניקה דרך קבע אנו רואים החיבור לאדמה כרציפות אחת. וא"כ מוכרח שגם לרש"י ותוס' אעפ"י דלענין שבת גם הפסקה קלה יש לזה דין תלוש, לענין דברים התלויים בגידולים עצמם אין הפסקה כזו, כיון שאין רישומה ניכר בצמת, נחשבת כהפסקה.

ומכאן תשובה למה שנשאלנו ששתילים אלה שגלקחים על גושם, ומועברים במכוננית לשם נטיעתם במקום אחר, כיון שהעברה זו אינה אלא לשעה קלה ואין מורגש החבר בשתיל עצמו שהאדמה המקיפה השרשים היא דיה, כדי שיחיה הימנה, אין זה בגדר הפסקה. ואין בה כדי להצריך מנין חדש של שנות הערלה. והגלענ"ד כתבתי.